

močna roka vodi usodo mogočne države že več kot pol stoletja tako večše, tako srečno, kakor je ni vodila pred njim nobena druga. Onim pa, ki pridejo za nami, bo hranila zgodovina z zlatimi pismeni zapisano ime Njegovo, in ob Njem bodo zapisana z neizbrisnimi črkami vsa velika dela Njegova, ki so Ga okitila z neminljivo slavo ter Ga dvignila v časti in mogočnosti nad vse dosedanje vladarje iz rodbine Habsburško-Lotarinške, ki so Ga uvrstila med one može, ki se kot velikani vesoljnega človeštva imenujejo v obči zgodovini vseh narodov in vseh časov!

A v cesarju Francu Jožefu I. ne proslavljamo, ne častimo le dobrotnega, premilostnega vladarja, temveč v Njem občudujemo popolnega človeka: moža dobrosrčnosti, moža plemenitosti, moža pobožnosti, moža junaškega, gigantiškega duha, ki ga niso strle najhujše nezgode, ki morejo sploh zadeti živega človeka. Kakor skala se nam zdi naš cesar, ki klujuje valovom in viharjem sredi morja...

Tako nekako smo pisali v svojem listu že o praznovanju petdesetletnice cesarjevega vladanja in ne zdi se nam potrebno, da bi takratna svoja izvajanja izpreminjali ali izpopolnjevali.

Poudarjamo samo še, da nam je dal naš cesar leta 1869. novi šolski zakon, ki je vsemu duševnemu življenju v naši monarhiji zdrava podlaga. Uvedba osemletne šolske dolžnosti, preosnova šolskega nadzorovanja, ki ga sedaj izvečine izvršujejo člani učiteljstva, preuredbe naših plač, ustanavljanje novih šol, ustanavljanje otroških vrtcev, ustanovitev šolskih vrtov, telovadišč, šolarskih knjižnic — vse to so blagoslovi, ki jih je dal Svojim narodom naš modri vladar. A pomnožile se niso samo ljudske šole, tudi srednjih in visokih šol število se je pomnožilo.

Le za veljave novega šolskega zakona je mogoče, da imamo sedaj v naši državi do 40.000 ljudskih šol in nad 70 učiteljšč.

Tudi danes želimo in molimo Boga, da bi ta leta, kolikor mu jih je še določila Previdnost božja, potekala počasi našemu cesarju — knezu mirú, pospeševalcu prosvete, človeku najplemenitejših lastnosti — v miru in osrečujoči zavesti, da je vse Svoje žive dni posvečeval blaginji Svojih narodov — blaginji trpečega in Njega ljubečega človeštva! —

Bog ohrani, Bog obvari nam cesarja, Avstrijo!

Žirovnikov slučaj.

Nad Ljubljano stoji vas, Šent Vid po imenu. Tej vasi vlada klerikalni župan s klerikalnimi občinskimi odborniki, tamkaj pase duše ultraklerikalni župnik z enakim kaplanom, ki je — mimogrede bodi omenjeno — slučajno sin ljudskega učitelja. Te veleoblastne in pobožne gospode

imen ne navajamo, da ne oskruni naš brezbožni list njih častitljivosti!

Ali tamkaj vodi šolo vzgleden, neutrudno delaven, do skrajnosti vesten, a — ta strašna pregreha! — svobodomiseln in napreden nadučitelj, gospod Janko Žirovnik. Njegova šola je naravnost vzorna. Njegovo učiteljstvo deluje s pravo navdušenostjo. Žirovnikova obrtna šola, ki je Šentvidcem neobhodno potrebna in zanje naravnost vitalnega pomena, je znana kot ena najboljših, najuspešnejše delujočih obrtnih šol. To so priznale najvišje šolske oblasti, priznale so z dodatkom, da deluje šentvidsko učiteljstvo preveč, da si preveč izčrpuje moči in kviri zdravje!

Pa gospod Janko Žirovnik ni samo vzoren šolnik, on je tudi večš sadjerejec in izvrsten glasbenik, ki si je izšolal pevski zbor, da ga je veselje poslušati. A eno napako ima vendarle! Gospod Žirovnik ne pada v prah pred vzvišeno osebo klerikalnega župana, on ne liže petá posvečeni osebi gospoda župnika in on se ne plazi za blagoslovljeno osebo šentvidskega gospoda kaplana. Gospod Žirovnik hodi svojim potem, on se zaveda svoje naloge, skrbi za duševno izobrazbo svojih učencev, je soliden in trezen mož, zavoljo prenapornega delovanja celo močno na živcih bolan — samo klerikalec ni in ne figurira v krogu šentvidske pobožne družbe!

In to je greh, ki ga treba kaznovati!

A ta kazen je tako smešno-originalna, tako ošabno-predrzna ia tako pristno-katoliška, da zasluži, da jo razglasimo tudi v svojem listu kot resno svarilo vsem tistim svojim tovarišem in tovarišicam, ki jih je neprijazna usoda pahnila v taka klerikalna gnezda, kjer fungira celo kot častni občan sam vladika ljubljanki, dr. Anton Bonaventura Jeglič, ki sicer pravi, da je prijatelj učiteljstva, pa vendarle sprejema častno občanstvo onega kraja, kjer hočejo učitelja zadušiti in mu odjesti kruh! Dovoljena naj nam bo opazka, da se nam tako prijateljstvo zdi prav posebno čudno!

Občinski odbor šentvidski se je torej sešel k veljavni seji in je sklenil enoglasno — vkljub temu, da je predlog pobijal dobrosrčni župan sam — in je torej sklenil, da se mora nadučitelj gospod Janko Žirovnik kratkomalo iz Šent Vida prestaviti!

Meja zelena, človeka kar strese ta klerikalna napihnenost!

Ta sklep možakarjev-očancev šentvidskih je pred vsem skrajna predrznost! Človeka obide taka volja, da bi to ošabno sklepanje in infamno prestavljanje označil z vse drugačim atributom, a ne zdi se nam častno in učiteljskemu ugledu primerno, da bi imeli s takimi klerikalnimi mogočnejši še kaj posla! Ta klerikalna predrznost nam je sicer že znana, saj smo jo že pribili v svojem listu, ko smo kritikovali zloglasno pastirsko pismo ljubljanskega škofa, v katerem je udrihal po nas. Bili smo je vajeni od klerikalne gospode. A danes se je udomačila ta gizdavost in oblastnost že med kmeti. To je žalostno znamenje, ki nam izpričuje, da se poslužujejo naši klerikalci vseh, tudinedopustnih in naravnost predrznih sredstev, da dajo duška svojemu sovraštvu, ki ga goje do naprednega našega učiteljstva!

Ti klerikalni pustolovci in smešničarji staknejo glave, gospod župan in župnik s kaplanom vred kihnejo in v njih vstane ohola misel: „Aló! Naš nadučitelj bo sfrčal!“

Kajpada!

Kadar pride ta škandalozni sklep klerikalnih prijateljev našega učiteljstva v razpravo pred deželni šolski svet, takrat bo dolžnost njegovih, naprednemu učiteljstvu prijaznih članov, da ga temeljito ovržejo in napišejo šentvidskim klerikalcem pošteno lekcijo!

Sicer je pa še najbolje, da ga vrže eksclenca baron Hein brez zadržka v peč in naroči županu šentvidskemu, da se ima baviti z drugimi stvarmi nego s prestavljanjem vzornega nadučitelja, ki je v slučaju potrebe samo stvar deželnega šolskega sveta.

Take ljudi se lahko prav pošteno nakroca po prstih, da jih bo minilo tako veselje!

Kam pa pridemo, če se bo vsak klerikalni klepar vrival v personalije našega učiteljstva ter si izbiral svoje podrepnike!

V tem slučaju bi skoro lahko uganili, kam moli pestaco! Ljubljanski škof in obenem — kakor že rečeno — šentvidski častni občan bo zidal tamkaj svoje nepotrebne učne zavode, da pokaže s tem državi, da si Slovenci lahko sami zidamo gimnazije, da torej nji ni potreba za naše šolstvo ničesar žrtvovati. In nemara bi imel ljubljanski škof v Šent Vidu rad koga izmed tistih, ki hodijo k duhovnim vajam, da bi mu tam hlapčaril in vrataril!

Klerikalci so zviti kot kozji rog, in nič se ne ve, kaj varijo v ljubljanski škofiji!

Žirovnikov slučaj je jasen zgled vsem tistim, ki silijo v klerikalni tabor. Z njimi se bodo igrali klerikalci kot mačka z mišjo, a kadar bo tak ubogi suženj zaplesal malo po svoje, bo dobil pošteno po licih, da ga bo minila vsaka lastna misel, vsaka prosta volja. In preden se bo zdramil, bo tičal globoko v železju, iz katerega ni rešitve!

In to hočejo klerikalci; hočejo podjarmiti napredno in svobodomiselnost učiteljstva in hočejo naše napredujoče šolstvo ukleniti v klerikalne verige.

Žirovnikov slučaj nas glasno opominja, da se moramo postaviti takemu klerikalnemu početju odločno in neustrašeno po robu in da se moramo naslanjati na tiste, ki nas podpirajo v tem boju. Nikdar pa ne smemo pozabiti, da imamo tudi sami dovolj moči in da se moramo pred vsem opirati sami nase.

Sedaj vabi s pobožnimi besedami zopet ljubljanski škof naše učiteljstvo k duhovnim vajam. Šel je preko spominov na lanski vihar na isti dnevni red. Pa nič ne

del! Vsaka glava ima svojo misel — dobro ali slabo, to je enako! Dva stavka iz njegovega vabila pa se nam zdita kot nalašč za ta slučaj pripravna. Škof piše: „Pač pa so Vas razne okolnosti in prilike v šoli in zunaj šole od te skrbi (za dušo) odvrčale.“

Žirovnikov slučaj govori tu ljubljanskemu škofu dovolj glasno! Do tistih in takih ljudi, ki govore s prižnice obrekujoče, ki tirajo učitelja iz službe, ne moremo imeti učitelji zaupanja, zakaj če nas hočejo pripraviti ob kruh, jim pač ni mnogo tudi do naše dušne blaginje. Svetujemo ljubljanskemu škofu, naj napravi duhovne vaje za svojo klerikalno gardo, pred vsem za nje generalni štab, „da se na božjem Srcu Jezusovem odpočijete“ od preganjanja poštenih in delavnih učiteljev in da se „vžgete prave nebeške ljubezni“ do trpečega, vzorno in nad svoje moči delujočega svobodomiselnega učiteljstva!

Pristavimo samo še, da Žirovnikov slučaj ni osamljen! Imenovali bi lahko samo drug kraj in drugega učitelja, in vse drugo bi lahko malone neizpremenjeno ostalo.

Kdor še sedaj ne izprevidi, kam vodi klerikalizem, ta je v resnici slep na obe očesi. Če sili med tiste, ki imajo neskončno veselje samo nad nadvlado, ga ne bomo kot paglavca vlekli za ušesa nazaj. Navili mu jih bodo tisti, ki ga vabijo v ljubljansko semenišče.

Zavedno učiteljstvo pa navdaja upanje, da bo vendar enkrat konec klerikalne osabnosti. Zavedno učiteljstvo

se ne boji boja. In mi smo prvi, ki gremo vanj brez bojazni.

In tudi Žirovnikov slučaj nas je poučil, da smo zavredni slovenski učitelji. Njegovi tovariši so ga pri zadnji okrajni učiteljski konferenci izvolili svojim zastopnikom v okrajni šolski svet, kar jim bodi v čast, a g. Žirovniku v dokaz, da spoštujejo liberalni naši učitelji in napredne naše učiteljice onega izmed svojih vrst, ki trpi po nedolžnem preganjanju!

Da so hujskali šentvidski klerikalci tudi ostalo ljudstvo proti nadučitelju Žirovniku, da so pobirali med tercialkami in tercijali nekake podpise, to — se nam zdi — je uganil že vsak naših cenjenih bralcev in bralk, saj je klerikalizmu dobrodošel vsak še tako umazan pripomoček.

Žirovnikov slučaj nam kliče: Obrnimo se od njih z zaničevanjem in s preziranjem!

Zborovanje „Zaveze“ v Mariboru dne 8. in 9. vel. srpana t. l.

O letošnjem zborovanju „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“ so poročali malone vsi slovenski časniki — nam prijazni in nam neprijazni. Naši bralci imajo torej o tem impozantnem zborovanju splošno sliko pred očmi. Mi hočemo polagoma priobčiti vsa poročila posameznih funkcionarjev, da bo tako poročilo o zadnjem „Zavezinem“ zborovanju popolno. Splošno se sodi, da je zboroval 8. in 9. t. m. v Mariboru pravi učiteljski parlament in da še ni bilo doslej „Zavezinega“ zborovanja, kjer bi stopilo naše učiteljstvo tako jasno in odločno z mirno, a stvarno in neustrašeno besedo na dan.

Zborovanje se je vršilo natančno po določenem vzporedju, ki je našim bralcem znan. Zbralo se je v Mariboru nad 300 slovenskih in istrskohrvaških učiteljev in učiteljic, ki so z zanimanjem sledili raznim poročilom in razpravam. Pokazalo je s tem naše vrlo učiteljstvo, ki je združeno v „Zavezi“, da se ne boji nobenih žrtev, kadar je treba pokazati, da je njega ogromna večina naprednega duha in odločno zavzeta za pravice svojega stanu.

O splošnem vtisku, ki smo ga dobili o tem zborovanju, bomo izpregovorili pozneje. Danes začenjamo s tajniškim poročilom, ker se nam zdi to za dokaz vztrajnega in plodonosnega delovanja „Zavezinega“ najznačilnejše. Poročilo tajnika, gospoda nadučitelja Česnika, o delovanju „Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“ od XI. glavne skupščine, ki se je vršila dne 10. kimavca l. l. v Gorici, do 8. vel. srpana 1900 se glasi:

Slavni zbor!

V čast si štejem i letos poročati slavni delegaciji o delovanju vodstva, oziroma upravnega odbora „Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“ od zadnje glavne skupščine, katera se je vršila ob nemalih zaprekah lansko leto meseca kimavca v Gorici, do današnjega dne.

V naši „Zavezi“ je združenih 34 slovenskih in hrvaških učiteljskih društev. Na novo se ni ustanovilo nobeno učiteljsko društvo, a črnomeljsko spi še vedno spanje pravičnega. Pričakujemo pa od tamkajšnjega naprednega učiteljstva, da ga zopet zbudi in oživi h krepkemu delovanju.

Glede delovanja posameznih društev ne bom podrobno poročal, ker je isto razvidno večinoma iz poročil, priobčenih v „Učit. Tovarišu“, želeli je pa, da objavijo redno vsa učit. društva svoja poročila v društvenem

glasilu, do si ne bo mogel kdo misliti, da so zanikerna, ali pa da znabiti počivajo na svojih — lavorikah!

Tudi letos mi je konstatovati, da so bila vobče najagilnejša učiteljska društva štajerska, a tudi v kranjskih je postalo društveno delovanje živahneje kot je bilo prejšnja leta. Goriska učitejska društva so, z ozirom na neugodno stanje tamkajšnjega učiteljstva, prav marljiva. — Mnogo je pa — žal — tudi takih društev, ki se navadno zadovoljujejo z enim samim letnim zborovanjem, pri katerem se v naglici prežveči običajni dnevni red ter voli velmožni društveni odbor — in s tem je obenem završen začetek in konec vsega društvenega delovanja. V naših društvih je pač treba več požrtvovalnosti, več življenja in širšega obzorja glede na društveni delokrog! Razne velike in male kadilnice, malenkostni osebni oziri, tesnosrčnost itd. naj izginejo iz naše srede; našim društvom dajmo priliko, da se razvijejo na najširji podlagi, da se gibljejo in dišejo prosto v svežem, svobodnem zraku, da torej delajo in si z delom ohranijo in okrepe svoja telesa in osvežijo svojo kri — da ostanejo zdrava!

„Zaveza“ ima v vseh teh 34 društvih 1345 pravih, 98 podpornih in 61 častnih članov, torej skupaj 1504.

Vsa ta društva so imela v preteklem društvenem letu 95 zborovanj, pri katerih je bilo 194 predavanj in razprav.

Toliko vobče o „Zavezinih“ društvih.

Preidem torej k delovanju „Zaveze“ same.

„Zavezino“ vodstvo je imelo v pretekli dobi 11 sej, upravni odbor pa dve, skupaj torej trinajst. Od teh jih je bilo 8 v Ljubljani, 4 na Primskovem pri Kranju, ena pa danes v Mariboru.

Vložni zapisnik šteje do danes 616 števil, izvzemši korespondenco tajniško in blagajniško.

Kmalu potem, ko je „Zavezina“ delegacija potrdila premenjena pravila, so se taista vložila v potrjenje, pa jih vlada ni hotela potrditi, ker je stalo v novih pravilih, da se bo „Zaveza“ potegovala tudi za učiteljske politične pravice. Morali smo torej pravila v toliko popraviti ter smo jih potem zopet predložili pristojni oblasti. Notranje ministrstvo jih je končno potrdilo z ukazom z dne 22. svečna t. l., št. 5224, in tako imamo zdaj „Zavezo avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“, kateri želimo mnogo uspeha pri njenem delovanju za naše duševne in gmotne koristi.

Pri zadnji glavni skupščini je imenovala „Zavezina“ delegacija gg. Ivana Hribarja in dr. Ivana Tavčarja častnim članom „Zaveze“. Tem povodom je nastalo v nasprotnem časopisju grozno vpitje. Vse se je zgražalo nad tako zvezo. „Slovenec“ je sicer poročal, da se je tej izvolitvi pri delegacijskem zborovanju ugovarjalo, a moral je pozneje priznati, da to „ni res“. — Oba častna člana sta zagotovila deputacijo, ki jima je izročila diplomi, da bosta i v bodoče zastavila svoje sile v prosep svobodne šole in svobodnega učiteljstva. O tem se je potem marsikaj pisarilo po raznih časopisih, nasprotniki so zlasti strastno napadali „Zavezinega“ predsednika in pa našega odbornika Dimnika, a brez vsega uspeha. „Zaveza“ je dosegla s tem imenovanjem dvojno, prvič je izrekla s tem svoje priznanje možema, ki sta bila vsekdar zagovornika in podpiratelja naših teženj, a z ozirom na njihovo politično mišljenje se je postavila „Zaveza“ s tem korakom na ono odločno stališče, kjer se neha vsako cincanje in omahovanje, na stališče po geslu: „Bodi jasno!“ kakor se spodobi možem.